

DOI: 10.22034/mmbj.2025.59671.1068

The Foundations of Interaction in Higher Education from the perspective of Physical education professors of Islamic Azad University of East Azarbaijan province

Masoud Khanjarkhani^{*1}, Sohrab Yazdani², Rasul Rezaei³

1- Department of Educational Management, Faculty of Educational Sciences, University of Sistan and Baloochestan, Zahedan, Iran. . Email: zkhanjarkhani@ped.usb.ac.ir

2- Department of Psychology and Counseling, Farhangian University, Tehran, Iran. Email: rs.rezaei@cfu.ac.ir

3- Department of Educational Management, Farhangian University, Tehran, Iran. Email: s_yazdani@cfu.ac.ir

Received Date:20.12.2023

Review Date:28.10.2025

Accepted Date:24.2.2025

Published Date: 12.3.2025

Abstract

The aim of this research is to extract the meaning, principles and methods of interaction based on the perspective of physical education teachers. The research method is grounded theory based on an inductive approach. The source of data collection is interviews with physical education teachers of Islamic Azad Universities in East Azerbaijan Province. Since the research method is fundamental, the number of samples is subject to theoretical saturation; the research reached theoretical saturation after coding and determining the themes in the twenty-fifth interview. After the theoretical foundations and in the process of data analysis, coding was first carried out, then finding commonalities of ideas and finally deducing the main and sub-themes and finally concluding. 1) For the meaning of interaction, the main theme (theme) of agency was deduced. 2) For the distinctive aspect and important feature of interaction, mutual understanding and acceptance of the other were selected. 3) For the actions of the trainee instructor, "horizontal communication" and finally, "professional lived experience" as the main theme were inferred in the acceptance of the intellectual foundations of the professors regarding interaction.

Keywords: Interaction, Higher education, Fundamental conceptualization, Physical education teachers.

DOI: 10.22034/mmbj.2025.59671.1068

معنا، اصول و روش تعامل از منظر اساتید تربیت بدنی: رویکرد مفهوم سازی بنیادی

مسعود خنجرخانی^{۱*}، سهراب یزدانی^۲، رسول رضایی^۳

۱- گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران. (مامور در دانشگاه زنجان)

Email: zkhanjarkhani@ped.usb.ac.ir

۲- گروه روانشناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. Email: rs.rezaei@cfu.ac.ir

۳- گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. Email: s_yazdani@cfu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۹/۲۹ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۸/۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۶ تاریخ آنلاین: ۱۴۰۲/۱۲/۲۲

چکیده

هدف این پژوهش استخراج معنا، اصول و روش های تعامل با استاد به دیدگاه اساتید تربیت بدنی است. روش پژوهش، نظریه بنیادی مبتنی بر رویکرد استقرایی است. منبع جمع آوری داده ها، مصاحبه با اساتید تربیت بدنی دانشگاه های آزاد اسلامی استان آذربایجان شرقی می باشد. از آنجایی که روش پژوهش بنیادی است، تعداد نمونه، منوط به اشباع نظری می باشد؛ پژوهش بعد از کد گذاری و تعیین درون مایه ها، در مصاحبه بیست و پنجم، به اشباع نظری رسید. بعد از مبانی نظری و در فرایند تحلیل داده ها، ابتدا کد گذاری، بعد یافتن وجوه مشترک ایده ها و سرانجام استنتاج درون مایه های اصلی و فرعی و در نهایت جمع بندی صورت گرفت. (۱) برای معنای تعامل درون مایه (تم) اصلی عاملیت استنتاج شد. (۲) برای وجه ممتاز و ویژگی مهم تعامل، فهم متقابل و پذیرش غیر انتخاب شد. (۳) برای کنش های مری مرتبی "ارتباط افقی" و در نهایت، تجربه زیسته حرفه ای "بعنوان تم اصلی، در مقبولیت مبانی فکری اساتید در باب تعامل، استنتاج شد.

کلیدواژه ها: تعامل، آموزش عالی، مفهوم سازی بنیادی، اساتید تربیت بدنی.

Extended Abstract

Background and Purpose

The aim of this research is to extract the meaning, principles and methods of interaction, based on the views of the professors. The word interaction, while being used in every theory and every school, has a different meaning - even if it is similar in appearance. However, the challenge of the semantic difference of the word "interaction" among schools is not the main topic of discussion, because by studying it, one can understand its meanings and understand the position of each school and theory towards this concept. However, at the global level and for international organizations, this issue is challenging. Because the members of that institution must either all follow this opinion or ideology or be aligned and be in the context of interaction.

In fact, the founders of that institution, regardless of which group they belong to, implement the interaction they intend in their interactions. However, despite all the criticisms, since the members of each group have a clear ideological identity to a large extent, there is no challenge and their approach and tasks in confrontation with each other are clear. In the present study, the researcher has taken a step to be able to extract the concept of interaction from the perspective of university professors. In fact, the research seeks to find out what meaning this concept has in the general atmosphere of the university when it comes to interaction, or at least, based on all claims and opinions, what is the concept of interaction mainly considered and what meaning of "interaction" can be validated from the average of opinions. And also what basis and source do these opinions come from. For example, based on religious, philosophical or sociological attitudes, etc., or whether they have reached this meaning themselves.

Materials and Methods

In this research, which used the grounded theory method based on the inductive approach, the source of data collection was interviews with physical education professors of Islamic Azad Universities in East Azerbaijan Province. Since the research method is fundamental, the number of samples is subject to theoretical saturation; the research reached theoretical saturation after coding and determining the themes in the twenty-eighth interview.

Results

After the theoretical foundations and in the process of data analysis, first coding was done, then finding commonalities of ideas, and finally deducing the main and sub-themes and finally concluding. 1) For the meaning of interaction, the main theme (theme) of agency was deduced. 2) For the distinctive aspect and important feature of interaction, mutual understanding and acceptance were not selected. 3) For the actions of the trainee instructor, "horizontal communication" and finally, "professional lived experience" as the main theme were inferred in the acceptance of the intellectual foundations of the professors on interaction.

Conclusion

From the perspective of the physical education professors of the Azad University, the meaning and concept of interaction is being an agent, which itself includes six sub-components of correct communication action, self-direction, encouraging students to communicate, participating in affairs, creating a platform for expressing knowledge, and applying experience for interaction.

The most important distinguishing feature of interaction is mutual acceptance. An acceptance that includes effective communication, self-organization, mutual encouragement, active education, exchange of scientific capital, and exchange of experiences. In relation to the implementation of interaction in education, horizontal communication was validated. A communication in which the professor and student work together to collaborate and think together, which ultimately, after self-understanding and mutual understanding, ultimately results in mutual understanding. Regarding where you got the principles of your intended interaction from? The professors did not mention a specific philosophical or even sociological perspective, they have indicated their thinking with social awareness, a professional and educational attitude, and in general, they connect their main support to their lived experience.

Funding

This study received no funding from public, commercial, or nonprofit organizations.

Authors' Contributions

All authors have participated in designing, implementing and writing all parts of the present study.

Conflicts of Interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgement

We would like to thank all the professors who collaborated in this research process.

مقدمه

تعامل از مفاهیم مورد تاکید فیلسوفان و پرکاربرد سیاست مداران و جوامع است. برای گروه اول نظریه پردازی و برای گروه‌های دیگر ممکن است استفاده کاربردی و حتی تبلیغاتی برای موجه جلوه دادن خود باشد مثلاً واژه تعامل در اندیشه افلاطون تعامل بین الازدهان، در نظر ارسطو تعامل ذهن با عالم بیرون، در اندیشه روسویی تعامل فرد با محیط در عمل‌گرایی تعامل و اشتراکات جوامع و... می‌باشد. جدای از نظریه فیلسوفان، در عرصه‌های سیاست، فرهنگ، اجتماع و اقتصاد، نیز بکار می‌رود. که عمدتاً از آن برای برون رفت از چالشی خاص، و عنصری مفید یاد می‌شود مگر اینکه باور داشته باشند که قواعد بازی از سوی مقابل درست اجرای نمی‌شود و یا رفیت تعامل در غیر نیست.

پس این واژه در عین کاربرد در هر نظریه و هر مکتبی معنایی متفاوت - ولو در ظاهر مشابه- دارد. حتی در غیر مکاتب و نظریه‌ها هم معنایی متفاوت افاده می‌شود. اما چالش در تفاوت معنایی در مکاتب موضوع بحث نیست چرا که با مطالعه می‌توان معانی آن را فهمید و از موضع آنها در قبال این مفهوم درک کرد. در واقع مکتوب هستند. اما در سطح جهانی و برای سازمان‌های بین‌المللی و اعضای ایشان هم این مساله چالش آفرین است. زیرا اعضای آن نهاد یا باید همه پیرو یک نظر یا ایدئولوژی باشند یا دیگران در آن قالب در آمد و به گونه مهار شده در بستر تعامل باشند. احتمال دارد یک نهاد بین‌المللی مارکسیسم داشته باشند یا لیبرال‌ها قواعد آن را نوشته باشند یا ملی‌گرایان و الی آخر... در این حالت اگر موسسان آن نهاد از هر گروهی باشند تعامل مدنظر خود را در مراودات پیاده می‌کنند. اما با تمامی نقدها، از آنجایی که اعضای آن نهاد تا حد زیادی هویت ایدئولوژیک معلومی دارند، محل چالش نیست و رویکرد و تکالیف ایشان در تقابل باهم معلوم است.

در پژوهش حاضر، محقق گامی برداشته است تا بتواند مفهوم تعامل را از دیدگاه اساتید دانشگاه استخراج نماید. در واقع محقق به دنبال این مهم است که بصورت کلی وقتی از تعامل سخن به میان می‌آید این مفهوم در جو کلی دانشگاه چه معنایی دارد، یا حداقل اینکه براساس کلیه ادعاها و نظرات، مفهوم تعامل عمدتاً چه تلقی می‌شود و از معدل نظرات چه معنایی از تعامل می‌توان اعتبار نمود. و همچنین این نظرات بر آمده از چه مبانی و منبعی است. مثلاً براساس نگرش دینی، یا فلسفی یا جامعه‌شناختی و... یا اینکه خود به این معنا دست یافته‌اند. پس اهداف این پژوهش به شرح زیر می‌باشد. هدف اصلی تحقیق استنتاج معنا و مفهوم تعامل در آموزش عالی از منظر اساتید تربیت‌بدنی دانشگاه آزاد اسلامی استان آذربایجان شرقی می‌باشد. که در قالب اهداف فرعی، تعیین معنای تعامل در گفتمان دانشگاه با مشخص نمودن تم اصلی و تم‌های فرعی، تعیین ویژگی مهم تعامل در جو دانشگاه با مشخص تم اصلی و تم‌های فرعی، تعیین تم اصلی و تم‌های فرعی در کنش‌های مربی و متربی و تعیین سند مقبولیت موارد فوق از نگاه اساتید بررسی می‌شود. با توجه به تفاوت‌های پارادایمی روش کمی و کیفی، در بررسی‌های کیفی به جای استفاده از چارچوب نظری از پیش تعیین شده جهت تدوین و آزمون فرضیات که بر مفاهیم و موضوعات عمده مورد مطالعه تمرکز دارد و آن‌ها را در قالب یک نظام منسجم و مرتبط معنایی به همدیگر پیوند می‌دهد (Maxwell, J, 2014) از پیش‌زمینه‌های مفهومی و نظری استفاده می‌شود. هدف از بررسی پیش‌زمینه‌های مفهومی و نظری دستیابی به دانش زمینه‌ای لازم برای فرایند گردآوری و تفسیر داده‌ها، بدون جدا ساختن آن‌ها از مبنایشان در میدان پژوهش است. در تحقیق کیفی همه مفاهیم مربوط به پدیده در مکان یا مجموعه خاص مورد مطالعه، هنوز مشخص نشده یا اگر مشخص شده‌اند، هنوز روابط بین مفاهیم به‌خوبی درک نشده و یا از نظر مفهومی به حد کافی رشد نیافته‌اند (Corbin).

(Juliet & Anselm Staruss, 2008) بنابراین، بررسی پیش‌زمینه‌های مفهومی و نظری به منظور ایجاد "حساسیت نظری" برای درک موضوع تحقیق در وضعیت خاص صورت می‌گیرد.

جدای از شکل پژوهش، در این قسمت سعی می‌شود به اندیشه آن دسته از متفکرینی اشاره می‌شود که جایگاه مهمی در فلسفه (با تاکید بر مفهوم تعامل) و خصوصاً در عرصه تربیت داشته‌اند. یا حداقل مورد توجه متخصصان عرصه تربیت بوده‌اند. از سویی دیگر قبل از پرداختن به نظر اساتید و استنتاج و اعتبار معنای تعامل از ایشان، معنای تعامل در افق فکری (برخی) فیلسوفان بیان می‌شود.

تعامل از دیدگاه سقراط: آموزش و پرورش سقراطی بر محور شاگردی (تلمذ) استوار بود، یعنی آن رابطه شخصی بین معلم و شاگرد که با این هدف به وجود آورد. در گذشته نزدیک، به این گونه پرورش اخلاقی، "پرورش منش" اطلاق می‌شد. امروزه تحت عنوان الگوسازی نام برده می‌شود، به این معنی که معلم به عنوان مظهری از خصیصه‌های شخصیتی و گرایش‌های مطلوب درمی‌آید که شایسته تقلید شاگردان باشد (Gutek, 2001) از آنجاکه هدف بارز آموزش و پرورش سقراطی، ترغیب دانش‌آموزان به حقیقت‌جویی است (Gutek, 2001) معلم بایستی در مقام الگوی بالغ ارزش‌های فرهنگی دانش‌آموز را در اصلاح مسیر خود به سوی حقیقت ترغیب نماید (Gutek, 2001).

آنچه از دیدگاه سقراط استنباط می‌شود برقراری تعاملی است که در آن معلم الگویی نیک بوده که موجب پرورش اخلاق نیکو در شاگردان شود. لذا برقراری ارتباط مستقیم و رودررو لازمه چنین تعاملی خواهد بود. برقراری تعامل مستلزم کاربرد روش گفت‌و شنود (دیالکتیک) است. گفت‌و شنود سقراطی فرایندی است که در آن شخص بالغ، یعنی معلم، دست‌به‌کار می‌شود تا آگاهی متعلم را نسبت به افکار خویش تحریک کند. هنگام کاربرد گفت‌و شنود سقراطی در کلاس درس، معلم باید قادر باشد که به فرایند بحث گروهی اهتمام ورزد تا جوئی از علایق گروهی پدید آید که همه دانش‌آموزان به مشارکت در آن مایل باشند. روش سقراطی مستلزم طرح ماهرانه سؤالات از سوی معلم است و باید به گونه‌ای مطرح شود که به انبوهی از عقاید ناآگاهانه و کورکورانه تبدیل نشود (Gutek, 2001).

تعامل از منظر افلاطون: افلاطون شرط برقراری تعامل میان مربی و متربی را درک کامل نبودن هریک می‌داند و معتقد است که ابتدا باید مربی خود را آراسته به فضایل اخلاقی نموده و سپس این احساس را در متربی ایجاد نماید که او کامل نیست و نیاز دارد جهت بهبود حالات خویش با مربی رابطه‌ای جهت رسیدن به حکمت برقرار نماید.

تعامل از دیدگاه روسو: در شیوه تربیتی روسو، معلم شخص آسان‌گیری است که همراه شاگردان خویش به یادگیری می‌پردازد. معلم یادگیری را از طریق تحریک دانش‌آموز به کاویدن و بالیدن از راه تعامل با محیط خویش، ترغیب می‌کند. معلم در مقام پرورش کار موافق روش کشفی است که طی آن محصل دانش را خود کشف می‌کند، بی‌آنکه معلم نیابتاً آن را به وی ارزانی دارد. معلم که از خود شکیبایی زیادی نشان می‌دهد، نمی‌تواند حقیقت را به متعلم عرضه نماید، بلکه باید پاپس بگذارد و شاگرد را به خود اکتشافی ترغیب نماید.

تعامل از دیدگاه جان دیویی: به نظر دیویی انسان‌ها در تلاش خویش برای زیستن درمی‌یابند که زندگی گروهی و مشارکت جمعی به مؤثرترین وجه به رفاه و تداوم حیات آن‌ها کمک می‌کند. زندگی مشارکتی اجتماعی در جریان فعالیت‌های دوجانبه اعضای گروه برای مشکل‌گشایی، تجربه انسانی را غنی ساخته و آن را گسترش می‌دهد. تجربه گروهی انسانی، فرد را با مجموعه‌ی پیچیده‌ای از تجارب یا رویدادهای تعاملی مجهز می‌کند. موانع مشارکت کامل انسانی، تعامل آزاد را مسدود می‌کند. این موانع توانایی افراد و

گروه‌ها را برای کمک به رشد فرهنگی از طریق سهیم شدن در تجارب دوجانبه مختل می‌سازد. دیوئی تأکید می‌کند ارگانیک‌سازی محیط اجتماعی یکپارچه‌ای تعامل می‌ورزد. وی معتقد است که هوش بر اثر سهیم شدن مردم در تجارب یکدیگر در رویارویی با مسائل مشترک با مایه اجتماعی شکل می‌گیرد. آموزش و پرورش دیوئی فرایند عامدانه‌ای است که به کمک ابزار نمادین و کلامی که برای تعامل و ارتباط گروهی لازم‌اند، زمینه را برای وارد ساختن افراد نابالغ در مشارکت‌های فرهنگی فراهم می‌آورد. چنین اجتماعی، جامعه‌ای متعادل و یکپارچه است که بر تفاهم دوسویه استوار است.

تعامل از دیدگاه سورن کی‌یرکه گارد: کی‌یرکه گارد معتقد است که انسان‌ها برای یکدیگر به منزله‌ی آینه هستند. آنچه ما در دیگران می‌بینیم به آن‌ها منعکس می‌کنیم و متقابلاً نیز هر آنچه آن‌ها در ما می‌بینند به ما برمی‌گردانند. این فرصتی برای انسان هاست، در صورتی که بخواهند خود را اصلاح کنند (Tavassoli, 2013).

با توجه نظر کی‌یرکه گارد معلم نقش آینه را برای دانش‌آموز خود ایفا می‌کند. معمولاً دانش‌آموزان کم سن و سال این نقش را به راحتی این نقش را پذیرفته‌اند. آنان برای هر رفتاری که در کلاس درس انجام می‌دهند، فوراً به چهره و رفتار معلم توجه می‌کنند تا ببینند آنچه را که انجام داده‌اند توسط آموزگارشان تأیید می‌شود یا نه. معلمان نیز در بسیاری مواقع، علاوه بر رفتارهای غیرکلامی، مانند نحوه‌ی نگاه، حالات چهره و رفتارهایی دال بر تأیید و یا عدم تأیید دانش‌آموز، بسیار واضح و آشکار به ایفای نقش خود می‌پردازند؛ مانند زمانی که از طریق گفتگو با دانش‌آموز از اهدافش می‌پرسند، عیوب کارش را گوشزد می‌کنند و یا خواهان پیش برد فعالیت‌ها و نظریاتش می‌شوند (Tavassoli, 2013).

تعامل از دیدگاه مارتین هایدگر: از دیدگاه هرمنوتیکی - فلسفی هایدگر هدف تعلیم و تربیت رساندن تربیت شونده به فهمیدن می‌باشد، به نحوی که امکانات و وجودی، محدودیت‌ها، ظرفیت‌های بودن و نحوه‌ی بودن انسان را بر او آشکار می‌کند؛ بنابراین با تأکید بر هرمنوتیک بر فهم، اولین عامل حیاتی در این نظریه آن است که نقطه‌نظر مخاطب یا تربیت‌شونده از طرف فرد عامل شناخته شود. فرد عامل ممکن است یک معلم باشد. ازین رو باید به تربیت شونده‌گان فرصت دهد تا درون فهمی کنند و نظر خود را در مورد محتوای آموزشی برای عامل تربیت و مربی ابراز نمایند. درون-فهمی که از سوی تربیت شونده‌گان صورت می‌گیرد این فرصت را به مربی می‌دهد که به نقطه‌نظر مخاطب پی ببرد و به این تربیت در کار تربیتی موفق عمل کنند (Sajjadi, S., Rezanejad Joulii, N. 2007).

تعامل از نظر یورگن هابرماس: انسان از آن جهت که انسان است؛ اولاً علاقه دارد که محیط پیرامون خود را تحت کنترل و پیش‌بینی‌های فنی و فناوریانه قرار دهد که همین امر او را به سمت علوم طبیعی می‌کشاند. ثانیاً به منظور برقراری ارتباط و تعامل با دیگران علاقه‌مند به فهم آن‌ها می‌باشد؛ که این امر او را به سمت علوم هرمنوتیکی سوق می‌دهد. ثالثاً انسان علاقه‌مند به رهایی از محدودیت‌های ایدئولوژیکی است؛ که این امر او را به بنا نهادن علوم اجتماعی انتقادی هدایت می‌کند (Akbari, 2011).

هابرماس زبان را در تعامل اجتماعی، به عنوان یکی از ممیزه‌های بنیادی انسان به کار می‌گیرد. زبان به عنوان واسطه‌ای در نظر گرفته می‌شود که انسان‌ها خودشان را از طریق آن بیان می‌کنند و به کنش‌ها و گفته‌های دیگران معنی می‌بخشند. انسان‌ها بر این اساس عمل می‌کنند که کنش‌هایشان معنایی را برایشان دارد و این کنش‌ها پاسخی هستند به معنایی که در کنش‌های دیگران می‌یابند. این گونه کنش‌ها هم توسط خود کنشگران فهمیده خواهند شد و هم توسط کسانی که از طریق زبان شاهد کنش هستند (Akbari, 2011).

تعامل از دیدگاه ژیل دلوز: با توجه به اصول تعلیم و تربیت دلوز، مهم‌ترین روش یادگیری و تدریس، تدریس و یادگیری تعاملی و مشارکتی است. در این روش هر فرد به تنهایی مسئول تصمیم‌گیری و انتخاب نیست، بلکه گروهی از افراد در یک موضوع مشترک باهم تصمیم می‌گیرند. با توجه به آگاهی روزافزون دانش‌آموزان و گسترش دامنه‌ی اطلاعات از طریق بانک‌های اطلاعاتی و رسانه‌های الکترونیکی که به صورت ریزومی فراهم می‌شود، نقش معلمان باید بیشتر بر آموزش چطور یاد گرفتن باشد و در انگیزه دهی و تسهیل جریان یادگیری یار و مددکار دانش‌آموزان باشد. به نظر دلوز یادگیری مشارکتی نتیجه‌بخش‌تر از یادگیری از طریق تکرار اعمال و فعالیت‌های دیگران است. وظیفه‌ی معلم تنها عرضه‌ی اطلاعات نیست، بلکه یادگیری هنگامی است که در ارتباط و مشارکت با دیگری باشد و معلم باید فضایی مشارکتی ایجاد کند که یک نوع فضای هموار است؛ به نظر دلوز معلمانی که در فضاهای ناهموار و شیب‌دار فعالیت می‌کنند، دانش‌آموزان خود را برای تکرار فعالیت‌های خود وادار می‌کنند و اولویت را به همسانی می‌دهند. (Deleuze, G., and Guatar, F. 1987).

تعامل از دیدگاه هانس گئورگ گادامر: گادامر در تعامل بین انسان‌ها از سه نوع تعامل یاد می‌کند که در نوع اول به رابطه من و آن اشاره دارد که در آن حالت طرف مقابل مانند شیء بدون تأثیر و افق انگاشته می‌شود. نوع دوم حالت من و تویی است که در این حالت "تو" مخلوق ذهن "من" است و در عمل نمی‌تواند بر "من" تأثیر بگذارد و تحت کنترل "من" است. در این حالت عاملیت و حضور فرد کم‌رنگ بوده و تحت تسلط است؛ اما گادامر نوع سوم رابطه من و تویی را ترسیم می‌کند که مبتنی بر گشودگی و قبول غیر است. این رابطه که به صورت است، مهار شدن و مهار کردن را بر نمی‌تابد. طرفین هم تأثیرگذار و هم تأثیرپذیرند. هدف هر دو من و تو روایت حقیقت است و فهم فراتر از افق شخصی است نه تحمیل افق‌ها (Khanjarkhani, Z., Safaei Moghaddam, M., Pakseresht, M., Maradhi, S., & Boostani, A., 2015). البته فهم معنای مذاکره در نظر گادامر در کلمه "تو" در رابطه‌ی "من - تو" ممکن است. گادامر یادآور می‌شود که تعامل به معنی حرف زدن دو طرف نیست، بلکه ممکن است یکی از طرفین فقط سخن بگوید و ارتباطی شکل بگیرد و ممکن است هر دو سخن بگویند و ارتباطی شکل نگیرد که دومی مورد نظر گادامر نیست (Khanjarkhani, M., Safaei Moghadam, M., & Pakseresht, M. J. 2017).

روش‌شناسی پژوهش

در این تحقیق از رویکرد بنیادی استفاده شد. این رویکرد کیفی بوده و امروزه مورد توجه محققان و دانش‌پژوهان است. پژوهشگران این رویکرد بر استانداردهای بالای علمی تأکید دارند و سعی در انجام پژوهش تقریباً بی‌نقص دارند (Goulding, Christina 1999).

نظریه بنیادی، نظریه‌ای داده‌محور و استقرایی - تفهیمی است و رویه آن تحقیق کیفی است (Mohammadpour, 2010) در این شیوه علاوه بر گردآوری و تحلیل داده‌ها که در تعامل با یکدیگر قرار دارند. بین شرایط، عوامل، راهبردها و پیامدها ارتباط منطقی وجود دارد که خط سیر تحلیلی نظریه‌بنایی بر آن استوار است (Creswell, W. John 2007). جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه اساتید تربیت‌بدنی دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان آذربایجان شرقی به تعداد ۸۷ نفر در سال ۱۴۰۱ می‌باشد. از آنجایی که در روش پژوهش بنیادی تعداد نمونه، منوط به اشباع نظری است، بعد از کدگذاری و تعیین درون‌مایه‌ها، در مصاحبه ۲۸ ام، اشباع صورت گرفت یعنی در فرایند بررسی جملات و پاراگراف‌ها، مجموعه تم‌های مرتبط کشف شد و ذیل یک تم محوری قابل بیان بود.

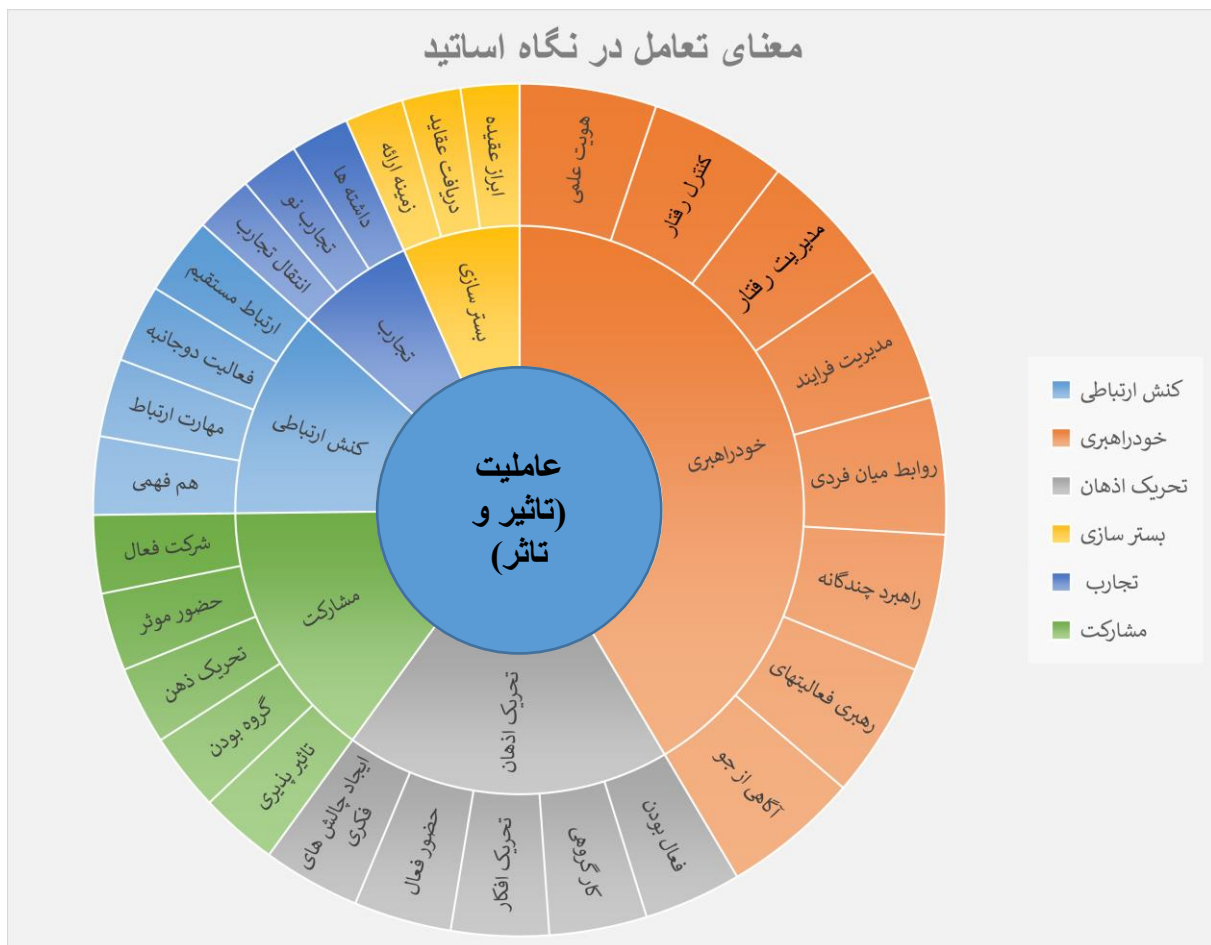
تمامی مصاحبه‌ها ضبط و دست‌نویس شد و به تأیید مشارکت‌کنندگان رسید. داده‌های به‌دست‌آمده از هر مصاحبه جهت کدگذاری به صورت نوشتاری درآمد و به روش تحلیل مقایسه‌ای مداوم و مطابق با روش اشتراوس و کوربین (Corbin, Juliet & Anselm, 2008) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. بعد از هر مصاحبه متون از نوار استخراج و کلیه مصاحبه‌ها خط به خط خوانده شد و به کرات بازنگری شد و با استفاده از کلمات یا عبارات کلیدی موجود در متن یا استنباط شده توسط محقق کدگذاری انجام گردید. سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی بر روی داده‌ها انجام شد.

یافته‌های پژوهش

از آنجا که پاسخ برخی از اساتید شامل چند کد بود پس از استخراج کدهای اولیه برای این سؤال، کدهای مشابه ادغام گردید و از هر مصاحبه یک کد استخراج گردید. پس از آن که از هر مصاحبه یک کد برای سؤال پژوهش (۲۸ کد) استخراج گردید، کدهای مشابه در یک گروه طبقه‌بندی گردید تا مؤلفه‌های فرعی پژوهش برای سؤالات به دست آیند. در واقع نظرات مشابه حول یک مفهوم، جمع‌بندی و حاصل مفاهیم هم در یک مفهوم کلی‌تر بیان خواهد شد. طبقه‌بندی مذکور در جدول‌های ذیل هر سوال نشان داده شده است.

معنای تعامل از منظر اساتید تربیت‌بدنی دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان آذربایجان شرقی چه می‌باشد؟

مفاهیم استخراج شده از مصاحبه‌ها در این زمینه: یک کد محوری و شش کد میانی (اصلی) و ۲۸ کد فرعی در نمودار (۱) نشان داده می‌شود.

نمودار ۱. دیدگاه اساتید درباره معنای تعامل

بر اساس پاسخ‌های داده‌شده محقق مفهوم "عامل بودن (در معنی تاثیر و تاثر)" را از نظرات اساتید اعتبار کرده و تم‌های فرعی برآمده از نظرات نیز حول محور آمده است. خارجی ترین اشعه‌های در مدل خورشیدی تقریباً بیان و اصطلاحات خود اساتید هستند که قدری با تلخیص و تبدیل جمله به یک اصطلاح، در قالب دورترین اشعه انعکاس یافت، اما با توجه به مفاهیم بیان شده سعی شد مفاهیم نزدیک به هم در قالب کدهای تعریف شده، کنار هم بیایند. بعد از این برای چند اصطلاح مفهومی جامع‌تر که بقیه ذیل آن قرار گیرد انتخاب یا ساخته شد. در واقع تم‌های اصلی در قالب شش تم آورده شد. در نهایت اصطلاحی که در برگزیده کل اصطلاحات باشد بیان شد و در قلب مفاهیم آورده شد.

هرچند تقریباً در تمامی نظرات، اساتید مبنای تفکر خویش را بیان نداشتند ولی باورهای ایشان شبیه اندیشه‌های مهم فلسفی است و می‌توان عنصر عاملیت انسان که در اکثر مکاتب فلسفی و دین است را مشاهده نمود.

عنصر، ویژگی یا وجه غالب "تعامل" در جو آموزش عالی از منظر اساتید تربیت بدنی دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان آذربایجان شرقی کدام‌اند؟

مفهوم اصلی برآمده از پاسخ‌های اساتید به سؤال دوم پژوهش مفهومی جز هم‌فهمی و "فهم متقابل" نیست. بعد از تم اصلی تم‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها در قالب شش مفهوم، که با ۲۵ مفهوم در انتهای مدل خورشیدی انعکاس دارند. که به شرح مندرج در نمودار (۲) آمده است.

جدول ۲. دیدگاه اساتید درباره معنای تعامل در آموزش عالی

نتایج بررسی نظرات اساتید و استخراج الگوی فوق با مفهوم اصلی فهم متقابل بیانگر آن است که اساتید به توافق دو ذهن درگیر در رابطه اجتماعی به عنوان ویژگی ممتاز واژه تعامل تأکید دارند.

یکی از مؤلفه‌های تعامل، ارتباط است. در ارتباط، اتصال دو ذهن مطرح می‌شود که در حول موضوعی شکل می‌گیرد. بگونه‌ای که خودسازمانده (مهارگریزی) و بدون تحمیل فکر طرفین رخ دهد؛ در واقع تعامل پویا، با سهم شدن اندیشه در فرایند تعامل خود برانگیزاننده است؛ این مهم فعال بودن جریان تربیت را به دنبال دارد. هرچند این مهم نه براساس سرفصل‌ها و محتوای کتاب بلکه می‌تواند مربوط به تجارب شخصی یا تبادل سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی باشد.

روش‌ها و فن‌های تعامل استاد و دانشجو (در عمل)، کدام‌اند؟

مفهوم اصلی برآمده از پاسخ‌های اساتید به سؤال سوم پژوهش "ارتباط افقی" است. مفاهیم استخراج‌شده از مصاحبه‌ها در این زمینه اصلی‌شش کد مفهومی فرعی به شرح مندرج در نمودار (۳) می‌باشند.

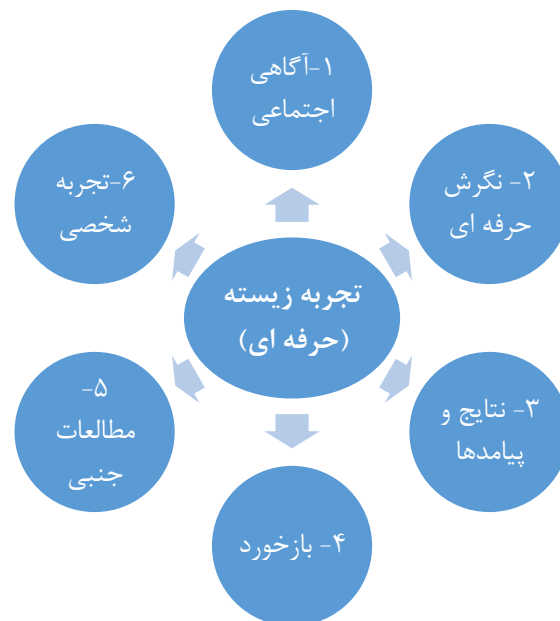

نمودار ۳. دیدگاه اساتید درباره روش‌ها و فنون برقراری تعامل میان اساتید و دانشجویان

مواردی که اساتید تربیت‌بدنی درباره روش‌ها و فنون تعامل بیان می‌دارند را می‌توان در مفهوم ارتباط افقی گنجانده. ارتباطی همراه با تواضع استنتاج شد. ارتباط افقی به عنوان مفهوم اصلی روش برقراری تعامل یک‌نگرشی بدون تحمیل و مهار مخاطب می‌باشد. اساتید به گفت و شنود، مباحثه و مناظره اشاره نمودند که تداعی‌کننده دیالکتیکی می‌باشد که از ابتدای به وجود آمدن فلسفه تاکنون به وسیله تعداد بی‌شماری از فلاسفه از جمله سقراط، افلاطون و هگل - البته با اندکی تفاوت نسبت به هم - مطرح بوده است. ایشان اشاره داشتند که معلم و شاگرد به صورت مشترک به تبادل می‌پردازند و تدریس واقعی انتقال صرف نخواهد بود.

مقبولیت مبانی فکری شما درباره تعامل (استاد و دانشجو)، چگونه مورد تأییدتان است؟

مفهوم اصلی برآمده از پاسخ‌های اساتید به سؤال چهارم پژوهش "تجربه زیسته حرفه‌ای" است. مفاهیم استخراج‌شده از مصاحبه‌ها در این زمینه اصلی‌شش کد مفهومی فرعی به شرح مندرج در نمودار (۴) می‌باشند.

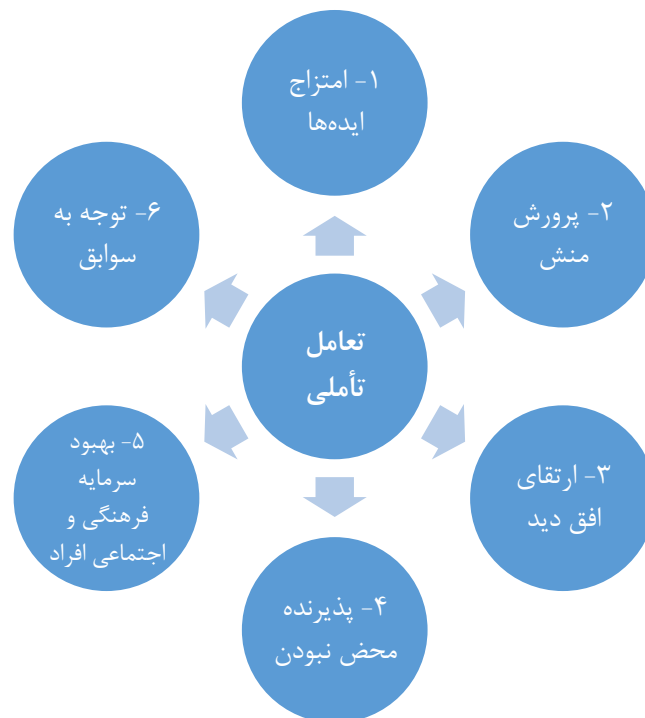

نمودار ۴. دیدگاه اساتید درباره مقبولیت مبانی فکری شان در حوزه تعامل

گرچه هیچ یک از اساتید اذعان نداشتند که نظام فکری شان نشأت گرفته از نظریه فیلسوف یا دانشمند خاصی است اما همه موارد گفته شده قابل تامل است. هریک از مقوله‌هایی که از مصاحبه‌ها در پاسخ به سؤال چهارم استخراج گردید، نشان داد که اساتید نگاهی حرفه ای درباره‌ی دیدگاهشان دارند. آنان معتقدند هنگامی که درباره تعامل صحبت کرده‌اند به آگاهی اجتماعی خویش رجوع نموده‌اند. آگاهی مفهومی است که در فلسفه جایگاه ویژه دارد. هگل در نظام فکری خویش تأکید دارد که آدمی با زندگی در اجتماع نسبت به آن آگاهی پیدا می‌کند. اساتید اذعان داشته‌اند تحت تأثیر محیط دانشگاه و با توجه به باورها و برداشت‌هایی که در این محیط کسب نموده‌اند به چنین نگرش رسیده‌اند. مقوله دیگری که در تأیید مبانی فکری اساتید مطرح گردید نتایج است. همانگونه که روسو معلم را یک پرورشکار حرف‌های می‌داند که به جنبه‌های مختلف تعلیم و تربیت واقف است. استفاده از نظرسنجی طی دوره تدریس، مطالعه مبانی نظری و آنچه از طریق تجربه کسب نموده‌اند، نیز مؤید دیدگاه ایشان درباره تعامل است.

برقراری تعاملی سازنده و مؤثر میان استاد و دانشجو چگونه و تحت چه شرایطی عملی و قابل اجرا می‌شود؟

مفهوم اصلی برآمده از پاسخ‌های اساتید به سؤال پنجم پژوهش "تعامل تأملی" است. مفاهیم استخراج شده از مصاحبه‌ها در این زمینه اصلی شش کد مفهومی فرعی به شرح مندرج در نمودار (۵) می‌باشند.

نمودار ۵. دیدگاه اساتید درباره‌ی شرایط عملی برقراری تعامل سازنده میان اساتید و دانشجویان

نتایج پاسخ به سوال پنجم پژوهش حاکی از آن است، اساتید دانشگاه آزاد تعاملی را قابل اجرا می‌دانند که در آن اصل تأمل برقرار باشد. دیدگاه اساتید نشان می‌دهد تعامل سازنده با شرط تأمل را هنگامی محتمل می‌شمارند که در آن افراد ایده‌هایشان را به هم نزدیک گردانیده و به اشتراک بگذارند. از نظر ایشان، یکی از شرایط جهت برقراری تعامل پرورش منش است. می‌توان گفت جهت اجرایی شدن تعامل استاد و دانشجو، آراستگی فضایل اخلاقی، مهارت‌گریزی و دوری از مهارگری و پذیرفت "غیر" نکات مهم و مورد اشاره بوده است. از سویی در زندگی اجتماعی افراد با فرهنگ‌های مختلف و دیدگاه‌های مختلفی با یکدیگر در ارتباط‌اند، آنچه حائز اهمیت است پذیرش تفاوت دیدگاه‌هاست، که لازمه آن ارتقای افق دید افراد می‌باشد. یکی از شرایط ارتباط صحیح پذیرنده محض نبودن است که اساتید در این باره تأکید فراوان داشتند چرا که شرایط و موقعیت‌های زندگی مادام در حال سیلان و تغییر است. لذا با پیش شرط تأمل در رفتار، می‌توان سرمایه فرهنگی و اجتماعی افراد را بهبود بخشید و زمینه تعاملی سازنده را فراهم نمود.

بحث و نتیجه‌گیری

از زمان سوفسطائیان تاکنون، موضوع تعامل مورد توجه اندیشمندان بوده است. از زمانی که نقد سقراط بر سوفسطائیان مبنی بر نداشتن معیار، و تأکید بر پرسش و پاسخ، و افلاطونی که حقیقت را در وجود انسان‌ها می‌دید و دیالکتیک را مورد تأکید قرار داد. در عصر تاریک که فلسفه و به تبع آن پذیرش "غیر" و حکومت کلیسا جریان داشت تا عصر رنسانس که تأکید بر فهم متون مقدس با تکیه بر شعور مطرح می‌شود. این فراز و نشیب‌ها تا جایی پیش می‌رود که انسان محوری محض و تکیه بر عقل نیز خود موجب چالش‌هایی در عصر مدرن می‌شود. اما با فرا رسیدن پست مدرنیسم به نوعی می‌توان ادعا نمود تعامل در معنی قابل پذیرش تری از سوی اکثر اندیشمندان با شکل‌های مختلف بیان می‌شود. تا جایی که امروزه هر فرد، گروه و حتی حزب و دولت‌ها، بر طبل تعامل می‌کوبند یا حداقل ناگزیر از پذیرفتن کلیت آن هستند. ولی مساله اصلی، تفسیر این مهم و معنایی است که این مفهوم در اذهان دارد و از سویی

تفسیر به رای نمودن معنای آن و تفاوت در عملیاتی نمودن آن است. پس همه این مهم را پذیرفته‌اند - حداقل نمونه مورد پژوهش اذعان داشتند که تعامل را می‌پذیرند^۱. اگر همه تعامل را قبول دارند آیا تلاش برای همسوسازی و در شکل تند آن، مهار در این محیط شکل نمی‌گیرد؟ در این پژوهش خروجی‌های بسیار جالبی به دست آمد اما می‌توان آنها را ادعاهایی دانست که در دانشگاه شده است و برای سنجش عمل و اعتقاد عملی بدان نیازمند تحقیق مجزایی است. در واقع در این تحقیق نظر و برداشت‌ها و تصورات آورده شد. پس می‌توان پژوهشی نیز صورت داد که شکاف بین نظر و عمل را در ارتباط با تعامل در این محیط سنجید. با این اوصاف تعامل چه معنایی دارد؟ ویژگی و وجه غالب آن چیست؟ اساتید معنایی که در ذهن خود دارند را از کجا اخذ نموده‌اند و این مهم در جو تعلیم و تربیت و امر آموزش چه جایی دارد؟

از دیدگاه اساتید تربیت‌بدنی دانشگاه آزاد، معنا و مفهوم تعامل عبارت است از عامل بودن که خود شامل شش جزء فرعی کنش ارتباطی صحیح، خودراهبری، تحریک دانشجویان به برقراری ارتباط، مشارکت در امور، بسترسازی ابراز دانسته‌ها و کاربرت تجربه جهت کنش متقابل می‌باشد.

اصلی‌ترین ویژگی ممتاز تعامل، پذیرش متقابل است. پذیرشی که ارتباط مؤثر، خودسازماندهی، ترغیب دوسویه، تربیتی فعال، تبادل سرمایه علمی و تبادل تجربه‌ها را دربرگیرد. در ارتباط با پیاده نمودن تعامل در امر آموزش ارتباط افقی اعتبار شد. ارتباطی که در آن استاد و دانشجو در کنار هم به تشریح مساعی، همانندیشی می‌پردازند که در نهایت بعد از خود فهمی و دگر فهمی نهایتاً باهم فهمی رخ می‌دهد. اساتید در خصوص اینکه مبانی تعامل مدنظر خود را از کجا اخذ کرده‌اید؟ به دیدگاه فلسفی و یا حتی جامعه‌شناختی خاصی اشاره نکردند، ایشان تفکر خویش را با داشتن آگاهی اجتماعی، نگرشی حرفه‌ای، تربیتی، اشاره نموده‌اند و در مجموع تکیه گاه اصلی خود را به تجربه زیسته خود وصل می‌نمایند. اما می‌توان ادعا نمود دیدگاه ایشان بر بنیان(های) تفکری فلسفی(استوار) شبیه است. نکته قابل تامل اینکه در میان نظرات اینکه، هیچ کدام از اعضای هیات علمی به تعامل انسان با اثر، با متن، یا طبیعت اشاره نداشته‌اند. در واقع ایشان تعامل دو انسان زنده و رو در رو را ملاک قرار دادند. این در حالی است که اندیشمندانی مانند برخی هرمونوتیست‌ها تعامل را فرار از تعامل انسان با انسان می‌دانند.

تقدیر و تشکر

از تمامی اساتید تربیت‌بدنی دانشگاه‌های استان آذربایجان شرقی که بعنوان نمونه آماری در این پژوهش همکاری نموده تشکر می‌نمایم.

References

Akbari, J. (2011). Habermas's Methodological and Philosophical Ideas. *Philosophy of Science*, 1(1), 1-35.

۱. البته نظر نویسنده این نمی‌باشد. چرا که تعامل با افق فکری خاص، که نه تاثیر می‌پذیرد و تاثیر می‌گذارد ممکن است چالش خاصی شکل دهد.

- Tavassoli, T. (2013). Continental Philosophy and its Influence on the Philosophy of Education. *Journal of Religious Thought: A Quarterly Journal of Shiraz University*, 12(44), 55-78. doi: 10.22099/jrt.2013.1153
- Khanjarkhani, Z., Safaei Moghaddam, M., Pakseresht, M., Maradhi, S., & Boostani, A. (2015). Philosophical Hermeneutics and a New Account of "Attendance and Absence" in the Field of Education Abstract. *Journal of Educational Sciences*, 22(1), 5-22. doi: 10.22055/edu.2015.13833
- Khanjarkhani, M., Safaei Moghadam, M., & Pakseresht, M. J. (2017). Philosophical Hermeneutics and its Implications for Self-Understanding, Otherness- Understanding and Together – Understanding, in Education. *Foundations of Education*, 6(2), 5-20. doi: 10.22067/fedu.v6i2.47635.
- Sajjadi, S., Rezanejad Joulii, N. (2007). Heidegger's hermeneutic perspective and education. *Psychology and Educational Sciences (Tehran University)* 87, 45-66.
- Mohammadpour, A. (2010). *Qualitative research method against method (two volumes)*. Tehran: Sociologists.
- Gutek, J.L. (2001). *Philosophical and ideological perspectives on education*, (M.J. Pakseresht, Trans.). Tehran: Samt publication (In Persian)
- Corbin, Juliet & Anselm Staruss (2008). *Basics of Qualitative Research*. London: Sage Publications, 3ed.
- Creswell, W. John (2007). *Qualitative Inquiry & Research Design*. California, Sage Publications, Inc.
- Goulding, Christina (1999). *Grounded Theory: Some Reflections on Paradigm, Procedures and Misconceptions*. University of Wolverhampton, UK.
- Maxwell, J (2014). *Qualitative Research Design: An interactive approaches*, London: Sage Publications.
- Zhao, C.M.; C.M. Golde & A.C. McCormick (2007). More than a Signature: How Advisor Choice and Advisor Behavior Affect Doctoral Student Satisfaction. *Journal of Further and Higher Education*, 31(3): 263-281.
- Deleuze, G., and Guatar, F. (1987). *A Thousand plateaus: capitalism and Schizophrenia*, Minneapolis: university of Minnesota press.